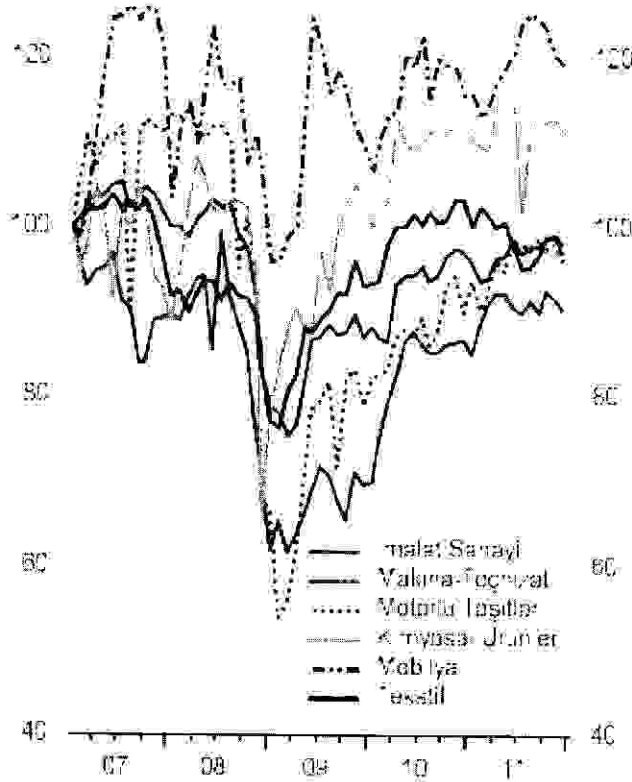

Kapasite Kullanımı Oran. (07Ç1=100)

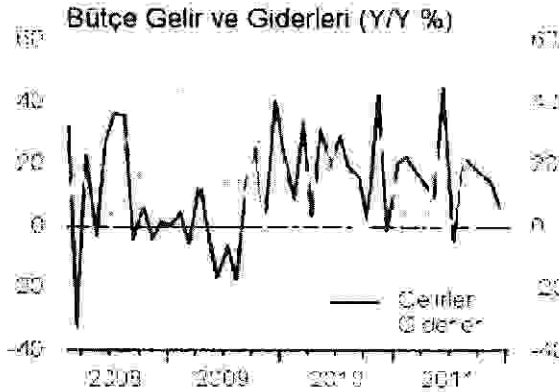

Kamu Maliyesi Görünümü

Kamu Maliyesinde Olumlu Görünüme Rağmen Artan Tasarruf İhtiyacı

Küresel krizin etkisiyle ekonomide meydana gelen daralma döneminde kamu gelirleri hızla düşmüş, kriz öncesinde görece olumlu seyreden bütçe ve borç göstergelerinde belirgin bir bozulma yaşanmıştır. Bu süreçte, alınan mali canlandırma önlemlerinin de etkisiyle, 2009 yılında bütçe açığı/GSYH oranı %5.5'e yükselmiştir. Ancak, 2010 yılındaki toparlanma süreci ve canlanan iç talep sayesinde; bütçe dengelerindeki bozulma yavaşlamış, böylelikle 2010 yılında faiz dışı fazla/GSYH oranının % 0.8'e çıkarılması mümkün olmuştur. 2011 yılında ise, düşük reel faiz oranlarının katkısıyla negatif artışlar sergileyen faiz harcamaları, cari transfer harcamalarının artışında yavaşlama ve güçlü ekonomik seyre paralel olarak ithalde ve dahilde alınan KDV, ÖTV gibi vergi gelirlerinde artış, bütçe performansı açısından yılın olumlu bir şekilde tamamlanmasına neden olmuştur.

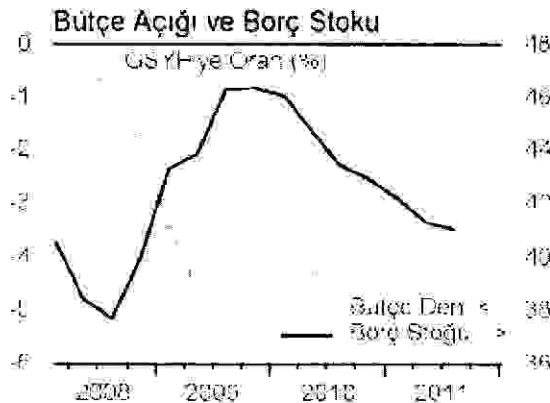
SA

Türkiye, 2004 yılından bu yana Maastricht Kriteri'ni istikrarlı bir şekilde sağlamaktadır. Milli gelire oran olarak kamu borcu 2004 yılında % 59.6 iken, kriz öncesinde %39.8 seviyesine inmiştir. Borçlanmanın uzayan vade yapısı, TL cinsi borçlanmalardaki artış ve milli gelire oran olarak kamu borç stokundaki azalma, son yıllarda kamu borç göstergelerinde kaydedilen olumlu seyrin açık bir göstergesidir.

Euro Bölgesi ülkelerinde görülen yüksek bütçe açıkları ve yüksek borçluluk oranlarının, Türkiye'de tecrübe edilmiyor olması, Türkiye'yi 2012 yılında da bu ekonomilerden pozitif yönde ayırtırmaya devam edecektir. Ancak, yıl içinde yurtiçi talebin yavaşlaması ve bütçe gelirlerinin önemli kısmını teşkil eden dolaylı vergilerin bu süreçten önemli ölçüde etkilenmesi ihtimali ve yeni bir seferlik vergi geliri yaratma olanaklarının kısıtlılığı kamu tasarruflarında kısmi bir azalmanın yaşanmasını muhtemel kılmaktadır.

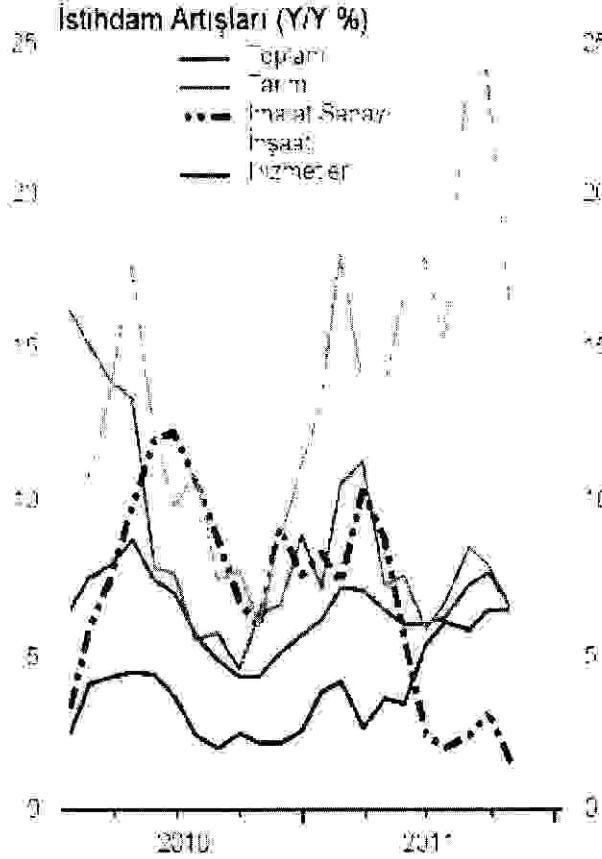

58

İstihdam Artışları

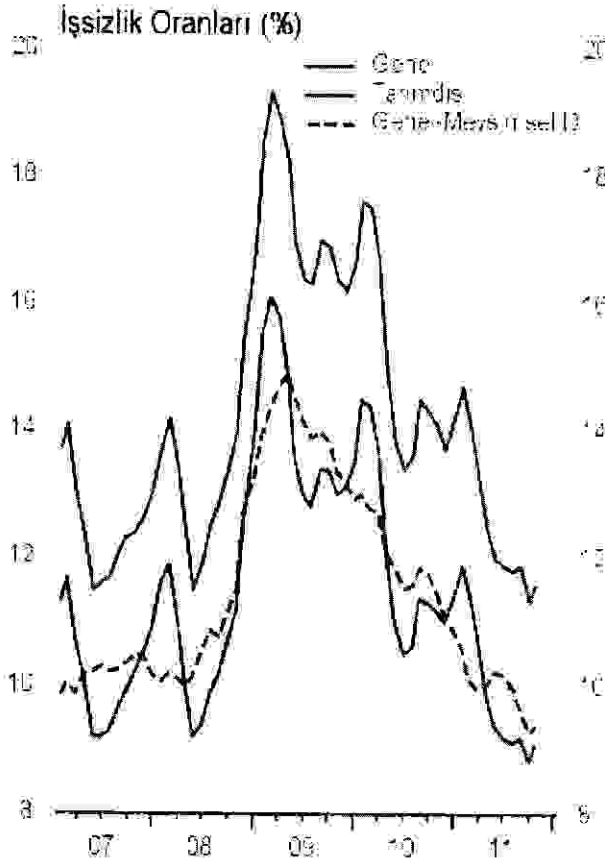
İstihdamda Hızlı Artış, İşsizlikte Gerileme

2009 yılının ilk çeyreğinde, küresel finansal krizin Türkiye ekonomisine yansımada dip noktasına gelinmesi, beraberinde, Şubat 2009 döneminde mevsimsel faktörün etkisiyle, %16.1'lik bir oranla işsizlik oranında tepe noktasını getirmiştir. Aynı dönemde, tarımdışı işsizlikte %19.3 ile olağanüstü bir orana ulaşılmıştır.

2009 yılı ikinci çeyrekte ekonomide toparlanmanın başlaması ve Mayıs 2009'daki istihdam paketinin uygulamaya konulmasıyla, Haziran 2009'da %13'e gerileyen işsizlik, sonraki dönemlerdeki dalgalanmalara rağmen, 2011 Nisan ayında tek haneye inmiş, 2011 Eylül ayında ise hem mevsimsel düzeltilmiş hem de manşet seride en düşük oranlara ulaşılmıştır.

88

İşsizlik oranındaki bu hızlı gerilemenin, işgücüne katılım oranında azalma kaydedilmemesi itibarıyla, temel belirleyicisi istihdamda hızlı artışlar olmuştur. 2010 yılı ekim ayından sonra tüm alt sektörlerde istihdam artışı ivme kazanmıştır. İstihdam artışında sağlanan bu yüksek hızlı tempo, inşaat sektöründe istihdam artış hızını 2011 Eylül ayında %24'ün üzerine çıkarırken, hizmetler sektöründe istihdam artış hızı aynı dönemde %6.5'i geçmiştir. Böylelikle, tarım sektörünün de katkısıyla, toplamda istihdam artış hızı yıllık olarak %7.7'ye yükselmiş ve 2011 yılı Eylül ayı işsizlikte en düşük oranın gerçekleştiği dönem olmuştur.

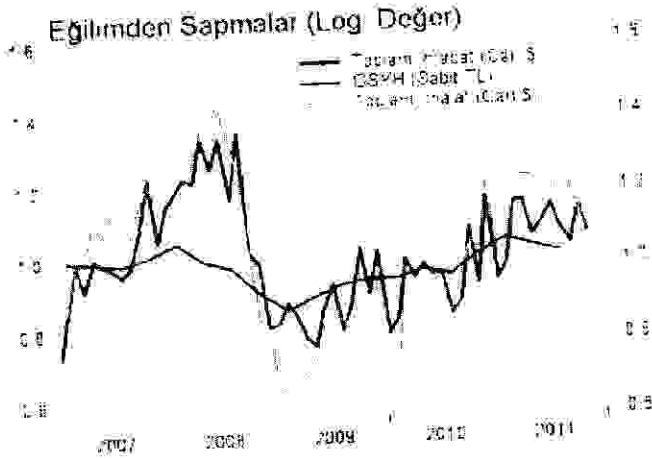
Söz konusu bu sektörlerdeki olumlu gelişmelere karşın, imalat sanayinde yıllık istihdam artış hızının 2011 yılı Mart ayında %10.3'ten, 2011 Eylül ayında %2.1'e gerilemesi, istihdam artışında yeni bir sınıra gelindiğine işaret etmektedir. Ayrıca, Ekim 2011 işsizlik oranında mevsimsel düzeltilmiş seri dahil olmak üzere gözlenen artış işsizlik oranı açısından yapısal sınırlara dikkat çekmektedir.

49

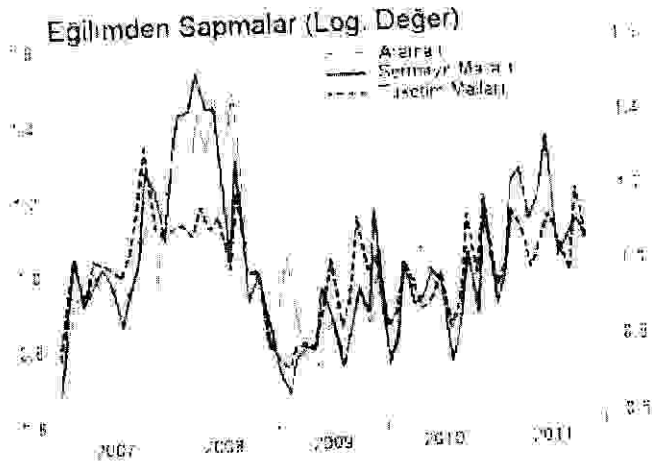
İhracatın Gelişimi

Dış Pazarlarda Sorunlara Karşın İhracatta Pazar ve Ürün Çeşitliliğinde Artış

İhracat ve ithalat hacimlerinin potansiyel düzeylerinden sapma serileri arasındaki yakın ilişki, ihracatın ithalat bağımlılığı açısından önemli bir bulguya işaret etmektedir. Ancak, bu ilişkinin küresel kriz döneminde azaldığı ve ithalattaki yüksek daralmaya karşılık, ihracatın potansiyel düzeyine göre yavaşlamasının, görece daha düşük bir oranda olduğu gözlenmektedir.

İhracatın ithalat bağımlılığını vurgulayan diğer bir eğilim, ekonominin daralma dönemlerinde, imalat sanayi ürünleri ihracatının toplam ihracat içindeki payının düşüş göstermesidir. İthalatta yavaşlamanın ve reel kurda düzeltmelerin meydana geldiği 2011 yılının son aylarında, imalat sanayi ürünleri ihracatındaki azalış bu durumun güncel bir göstergesidir.

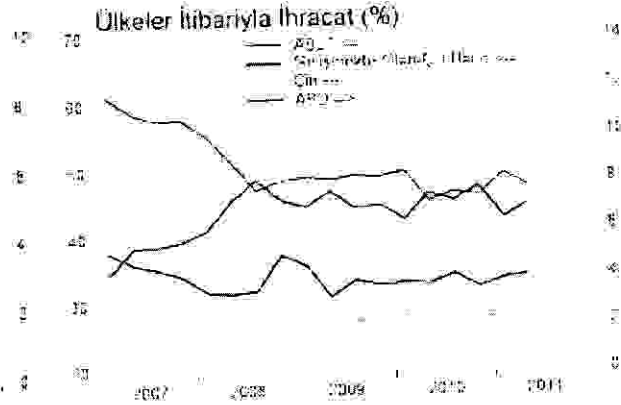
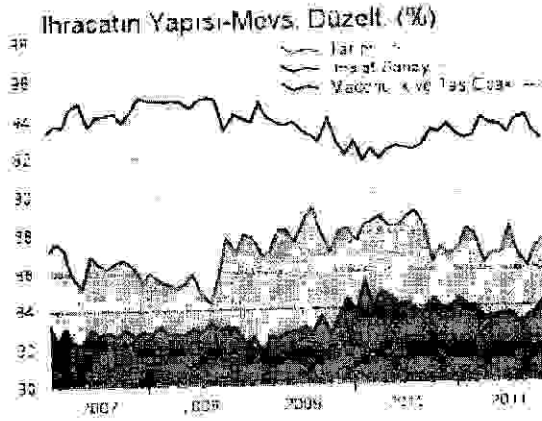
İhracatta pazar çeşitliliğinin artırılması amacıyla, son yıllarda Afrika ülkeleri, Asya-Pasifik ve Latin Amerika ülke gruplarına yönelik olarak ticaretin geliştirilmesi amaçlı çalışmalar yürütülmektedir. Küresel kriz ve ardından 2010 yılında AB'de patlak veren borç krizi AB-27 ülkelerine olan ihracatımızda önemli bir azalma yaşanmasına neden olmuştur. Ancak, her ne kadar henüz istenen seviyelere ulaşamamış olsa da; Çin'e ve MENA ekonomilerine yapılan ihracatta 2008-2009 küresel krizinden bu yana bir artış eğilimi gözlenmektedir.

Mehmet Akfan Sokak No. 57 Koşuyolu 34718 - Kadıköy / İstanbul

Tel. : +90 216 340 72 55 - +90 216 340 72 57 - Fax: +90 216 340 72 56

www.bbdenetim.com - e-mail : info@bbdenetim.com

Associate Partner : HAZLEMS FENTON Chartered Accountants London-England

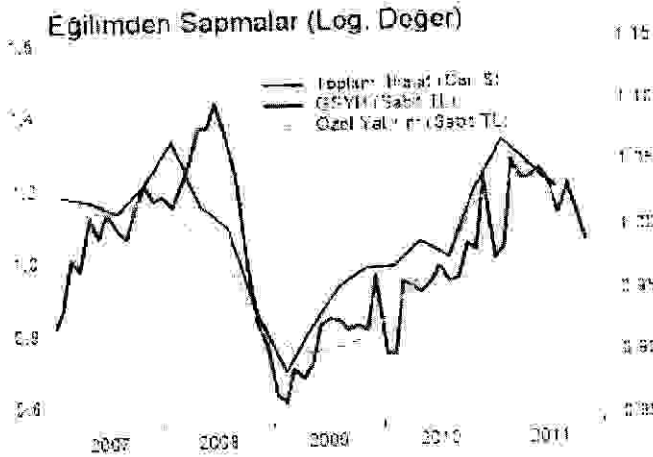

AB ekonomilerinde yaşanan yüksek bütçe açıkları ve borçluluk oranları nedeniyle, Türkiye'nin en önemli ihracat pazarı olan Euro Bölgesi'nde yaşanan sıkıntıların devam etmesi halinde dış talepte daha fazla daralmanın ihracatı olumsuz yönde etkilemesi yüksek olasılığa sahiptir.

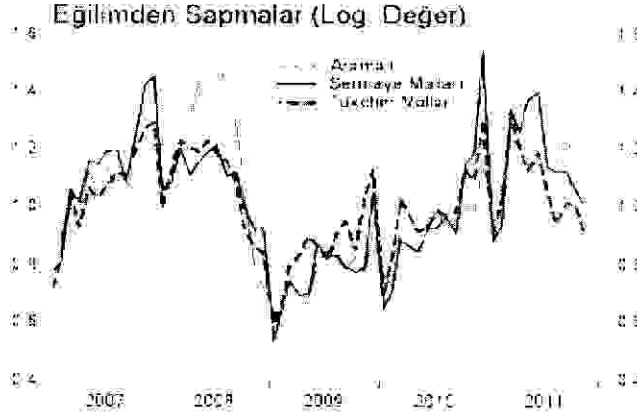
İthalatta Gelişmeler

Yüksek Tüketim ve Özel Sektör Yatırım Artışları Sonucunda Yüksek İthalat Büyümesi

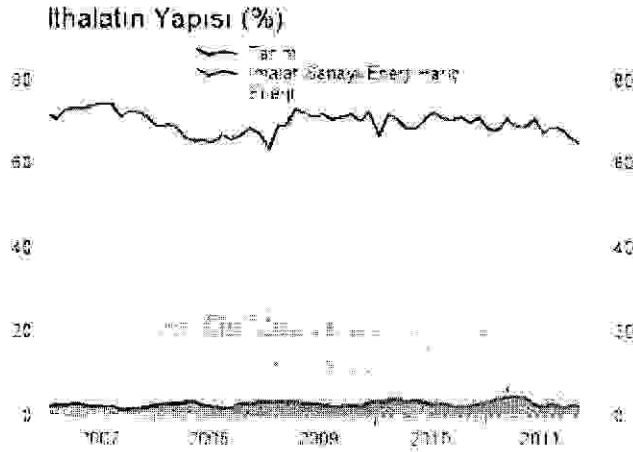
2009 yılının dördüncü çeyreğinden başlayarak hızlı bir büyüme eğilimi gösteren özel sektör tüketim ve yatırım harcamaları, büyümenin belirleyici dinamiğini oluşturmuştur. Yatırım harcamalarının potansiyel eğilimden sapma verileri ile ithalatın potansiyel eğiliminden sapma verileri arasında bir dönem gecikmeli eşleşmenin ortaya koyduğu üzere, büyümenin dinamiğini oluşturan bu temel talep bileşeni, aynı zamanda ithalatın dinamiğine de önemli katkıda bulunmaktadır.

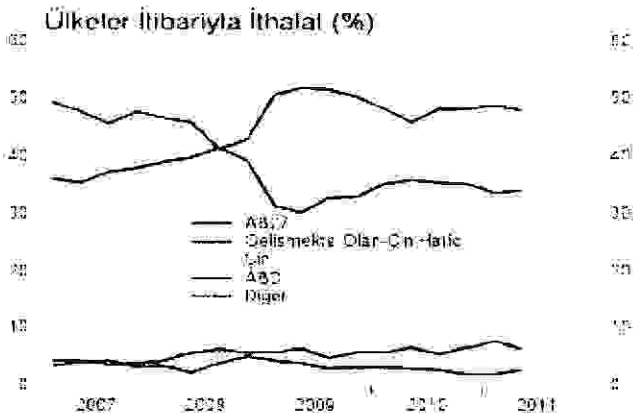
Küresel krizin etkili olduğu 2008Ç4-2009Ç3 dönemleri arasında, ekonomik aktiviteye ve yatırım talebine bağlı olarak potansiyel düzeyinin oldukça altına inen mal ithalatı hacmi, toparlanma sürecinde de paralel bir gelişim göstermiştir. Üretim ve ihracatın ithalata olan yüksek oranda bağımlılığı, hızlı büyüme süreçlerinde ara malı ithalatının potansiyel eğiliminden sapmasını yukarı yönlü hızlandırmış, sermaye malları ithalatı ise özel sektör yatırım talebini yakın bir seyirle izlemiştir. Bu değerlendirme ışığında incelendiğinde 2011 Mayıs ayından beri devam eden potansiyel düzeye geri dönüş eğilimi, ithalatta ve ilgili iç talep unsurlarında gerilemeye işaret etmektedir.

Ekonominin daralma dönemlerinde, enerji hariç imalat sanayi mallarının ithalatının azalmasıyla, enerji mallarının payında doğal artış meydana gelmektedir. Bu çerçevede enerji hariç imalat sanayi ürünlerinin ithalatının toplam içindeki payında 2011 yılının ikinci yarısında görülen gerileme, ithalatta daralma için uyumun önce bu grupta başladığını göstermektedir.

İthalatta öne çıkan bir başka eğilim, daralma dönemlerinde gelişmiş ülkelerden yapılan ithalatın payındaki azalmadır.

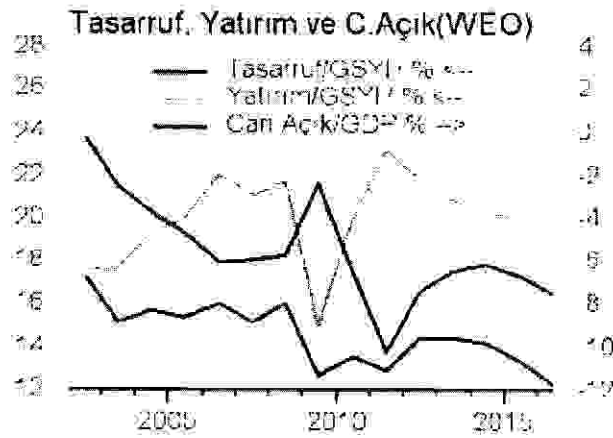

SA

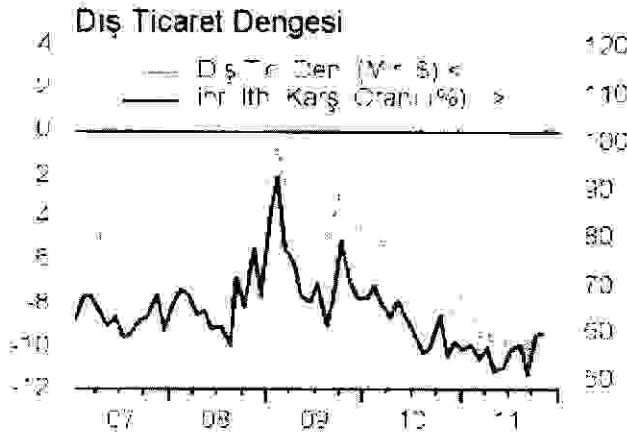
Cari Açığın Gelişimi

Güçlü İç Talep, Negatif Yönde Dış Talep Katkısı, Azalan Yurtiçi Tasarruf Eğilimi ve Hızlı Büyüyen Cari Açık

2009 yılının ilk aylarından başlayarak hızlı bir bozulma eğilimine giren dış ticaret dengesi, 2008 yılı sonunda %100'e yaklaşan ihracatın ithalatı karşılama oranını, 2011 üçüncü çeyrekte %50'lere kadar geriletmiştir. 2011 son çeyrekte, döviz kuru düzeltmelerinin sağladığı şokla %50'nin üstüne çıkan karşılama oranının, daha yüksek değerlere çıkıp çıkamayacağı bilinmemektedir.

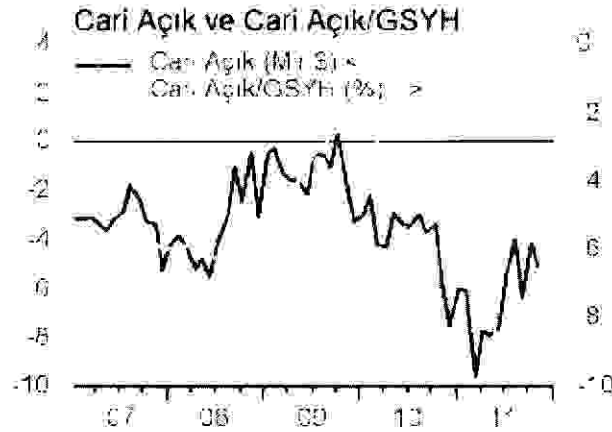

Türkiye ekonomisini, 2011 yılında cari açık/GSYH oranı açısından dünya ekonomileri arasında üst sıralara taşıyan GSYH'nin %10 civarındaki cari açık rakamı, ticaret dengesindeki açığın cari açıktan yüksek olması itibarıyla temelde bir dış ticaret dengesi sorununa işaret etmektedir.

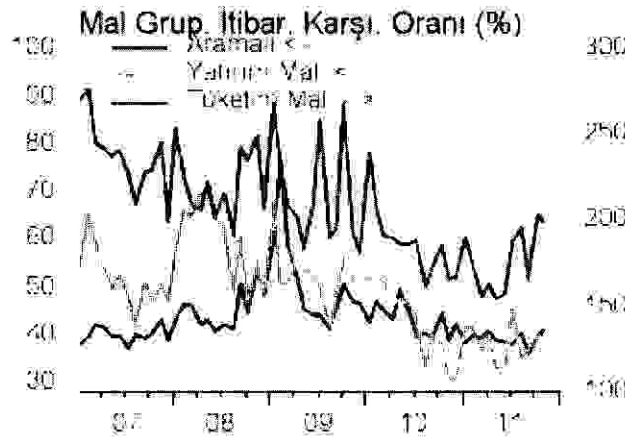

Ancak, IMF verilerinin ortaya koyduğu üzere, yurtiçi tasarruf/GSYH ve cari açık/GSYH oranları arasında yakın bir ilişki mevcuttur. IMF öngörülleri, 2011-2016 yılları arasında cari açığın milli gelire oranının önce %6 oranına gerileyip, sonrasında 2016'da %8 oranına yükseleceğini ifade etmektedir. Buna karşılık, aynı dönemde yurtiçi tasarrufların GSYH oranının önce %14'lere yükselip, sonra %12 oranına gerilemesi beklenmektedir.

59

Bu çerçevede, tüketim ve yatırım talebinin canlı olduğu dönemlerde, üretimin ve ihracatın aramalı ve enerji ithalatına yüksek bağımlılığının cari açığı yapısal bir sorun haline getirdiği, dolayısıyla yapısal sorunlar çözülmeden yüksek tüketim ve yatırım büyüme hızlarının sürdürülemeyeceği anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle, cari açığın sürdürülebilir bir orana getirilmesi için gereken tüketim ve yatırım artış hızları, yüksek yurtiçi tasarruf oranlarını anlamına gelmektedir.

Politika Önlemleri

Cari Dengedeki Hızlı Bozulma Karşısında Politika Arayışları ve Açmazlar

ABD Merkez Bankası'nın (Fed) 3 Kasım 2010 tarihindeki ikinci miktarsal genişleme açıklamasını takiben, Euro bölgesinde, ABD'de ve Japonya'da daha önce gerçekleştirilen miktarsal genişleme tedbirlerinin küresel sermaye hareketleri üzerindeki etkisi daha da artmıştır. Artan küresel likidite ve risk iştahının gelişmekte olan ekonomilere olan sermaye hareketlerinde iten faktörleri güçlendirmesiyle, giderek belirginleşen aşırı değerli kur, ekonominin aşırı ısınması, cari açık ve enflasyon tehditleri karşısında, Türkiye ve gelişmekte olan birçok ülke sermaye çeken faktörleri kontrol edebilmek amacıyla çeşitli tedbirler almak zorunda kalmışlardır. Söz konusu bu makro finansal riskleri kontrol edebilmek amacıyla Merkez Bankası, fiyat istikrarı temel amacını muhafaza ederken, makro finansal istikrarı dikkate alan bir yapıda, politika faizinin yanı sıra gecelik borç alma ve borç verme faizleri arasında oluşan faiz koridorunun ve zorunlu karşılıkların bir arada kullanıldığı bir politika bileşimi tasarlamıştır. Makro çerçevede kontrollü belirsizlik yaratarak kısa vadeli sermaye hareketleri için çeken faktörleri zayıflatmayı ve uzun vadeli sermaye hareketlerini özendirmeyi amaçlayan bu yaklaşım, 2011 yılı başından itibaren etkili olmaya başlamış, kısa vadeli sermaye girişlerinin küresel risk iştahındaki bozulmanın etkisiyle daha da azalması sonucu nominal ve reel kurlarda 2011 yılı içinde önemli düzeltmeler oluşmuştur.

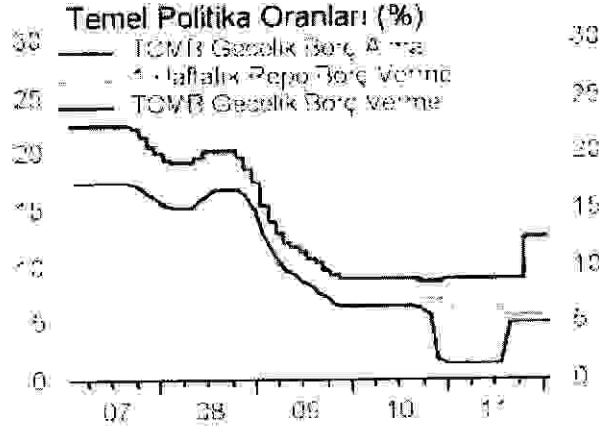
88

Mehmet Akfan Sokak No. 57 Koşuyolu 34718 - Kadıköy / İstanbul

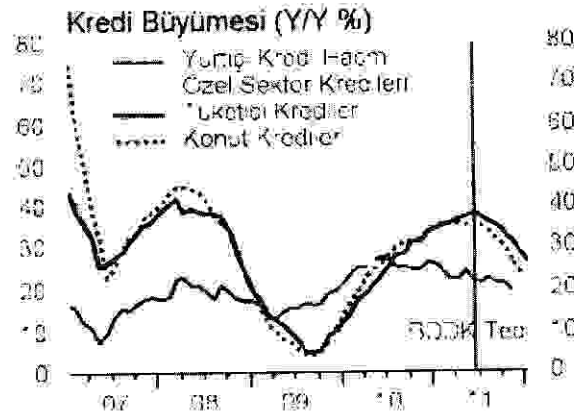
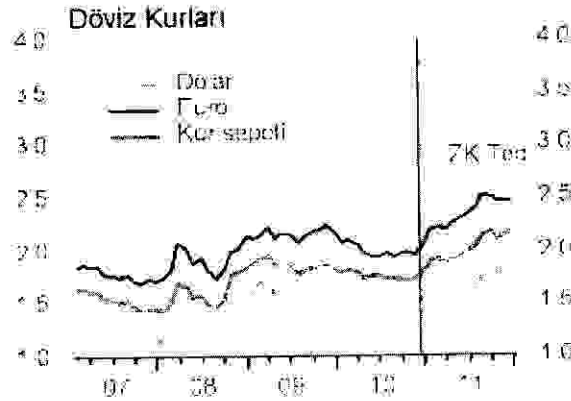
Tel. : +90 216 340 72 55 - +90 216 340 72 57 - Fax: +90 216 340 72 56

www.bbdenetim.com - e-mail : info@bbdenetim.com

Associate Partner : HAZLEMS FENTON Chartered Accountants London-England

Kredi arzının, dolayısıyla iç talebin kontrolünü amaçlayan tedbirler ise BDDK tedbirleri sonrasında etkisini arttırmıştır. Ancak, talebi dengelemeyi amaçlayan bu tedbirler, küresel koşullara bağlı olarak, talebi kısıtlamak-canlandırmak, aktif para politikası uygulamak-kurlarda oynaklığı yönetmek arasında gelip-giden açmazlara neden olabilmektedir. Ayrıca, küresel finansal entegrasyon nedeniyle, talep bileşenlerini, özellikle yatırım talebini genel bir ekonomik yavaşlamaya neden olmadan kontrol edebilmek önemli zorluklar içermektedir. Diğer yandan düşük ihracat-ithalat fiyat esneklikleri ve ihracat gelir esnekliğinin etkisinin dış pazarlardaki sorunlar nedeniyle olumsuz yönde çalışması, reel döviz kuru düzeltmelerinin, enflasyon dinamikleri açısından sürdürülebilir dahi olsa, iç-dış talep dengelemesi anlamında katkısını sınırlamaktadır.

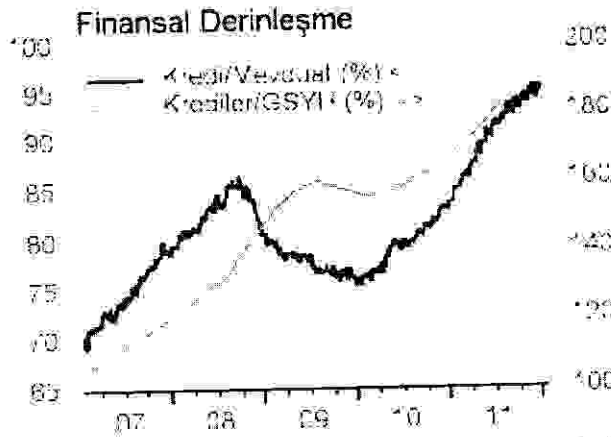

53

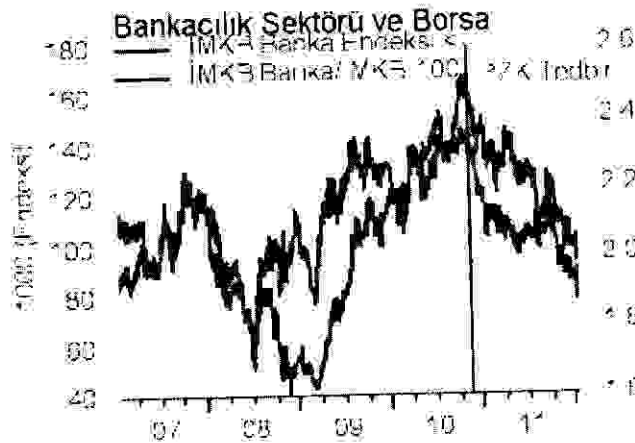
Finansal İstikrar

Ekonominin Temel Bir Güçlülük Alanı Olarak Bankacılık Sektörü

2000-2001 krizleri sonrası bankacılık sektöründe gerçekleştirilen yeniden yapılandırma programı ve düzenleyici-denetleyici kapasitenin geliştirilmesi, bankacılık sektörünü ve tamamına yakın bir bölümünü oluşturduğu finansal sektörü, Türkiye ekonomisinin temel güç ve dayanıklılık alanlarından biri haline getirmiştir. 2008-2009 küresel krizinde kamu desteğine ihtiyaç duymayan ve yüksek sermaye yeterlilik rasyosu düzeylerini koruyabilen Türk bankacılık sistemi, sağlamlık göstergeleri itibarıyla birçok ülke bankacılık sisteminden daha güçlü ve dayanıklı durumdadır.

Küresel finansal krizin etkili olduğu 2008Ç4-2009Ç3 döneminde, ekonomik aktiviteye göre bir dönem gecikmeli olarak küçülme sürecine giren kredi/mevduat ve kredi/GSYİ oranları, yine ekonomik aktiviteye göre bir dönem gecikme ile bu süreci tamamlamıştır. Yurtiçi kredi hacmini kontrol etmeye yönelik arayışlara rağmen yavaşlayarak da olsa artışına devam eden mevduatın krediye dönüşüm oranı, Türkiye'de finansal derinleşmenin devam ettiğini ortaya koymaktadır. Kriz sonrası hızla yükselen brüt tahsili geciken alacaklar oranı, 2009 yılı Kasım ayında yükseldiği %5.6'lık zirve değerden, 2011 yılı Aralık sonunda %2.7'ye gerilemiştir.

2010 yılsonu sonrası azalan aktif ve özkaynak karlılığı oranlarına rağmen, İMKB banka endeksi halen İMKB endeksinin çekici gücünü oluşturmaktadır.

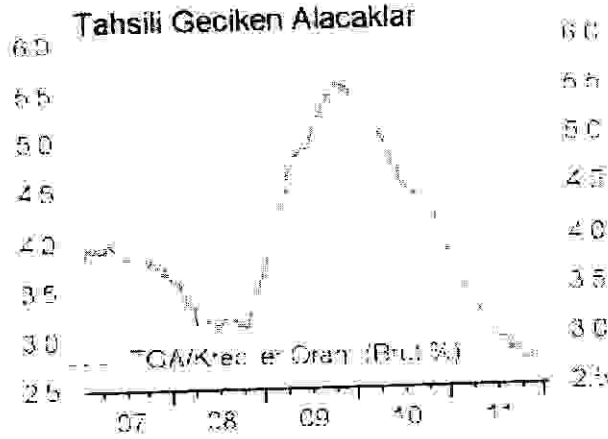
SA

Mehmet Akfan Sokak No. 57 Koşuyolu 34718 - Kadıköy / İstanbul

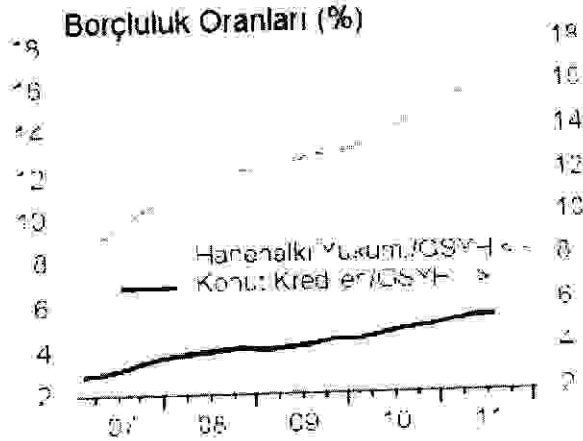
Tel. : +90 216 340 72 55 - +90 216 340 72 57 - Fax: +90 216 340 72 56

www.bbdenetim.com - e-mail : info@bbdenetim.com

Associate Partner : HAZLEMS FENTON Chartered Accountants London-England

Türkiye ekonomisinde hanehalkı yükümlülüklerinin ve tüketici kredilerinin GSYH'ya oranının birçok gelişmekte ve gelişmiş ekonomiye göre düşük seyretmesi, finansal derinleşme için önemli bir potansiyele ve düşük borçluluk oranları itibarıyla da finansal istikrarın temel dayanak noktalarından birine işaret etmektedir.

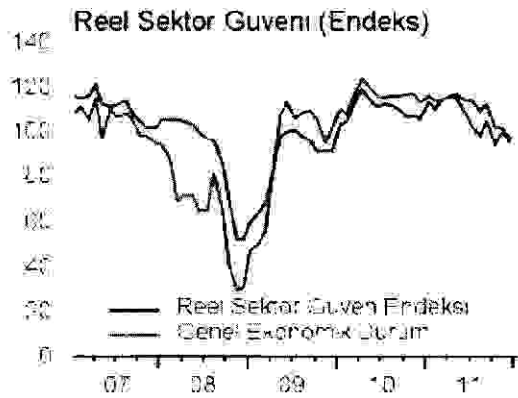

Ekonomiye Olan Güven

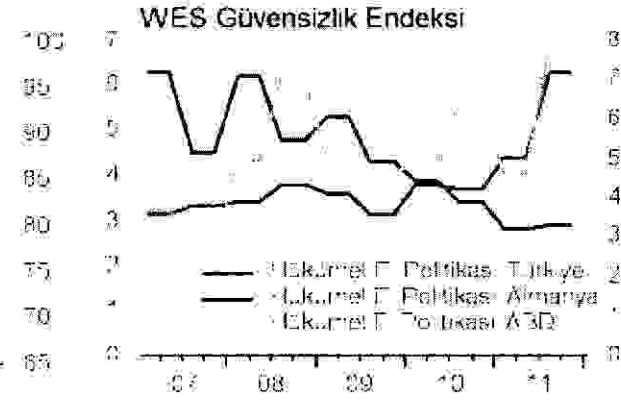
İçeride Güven

Temelinde bir güven krizi olan 2008-2009 küresel krizinin Türkiye ekonomisini etkilediği en önemli kanallardan biri tüketici ve yatırımcı güveni olmuştur. Kriz öncesi dönemde 100 değerinin üzerinde yer alan TCMB reel sektör güven ve genel ekonomik durum endeksleri, Eylül 2008'de Lehman Brothers Inc.'nin iflasının ardından hızla bozulma göstererek, 2008 Kasım ayında en düşük seviyelerine inmiştir. 1 Nisan 2009'daki G-20 Londra Zirvesi takiben, alınan tedbirlerin küresel düzeyde olumlu yansımaları Türkiye'de de etkili olmuş ve endeksler yeniden ekonomiye güven ifade eden 100 değerine yaklaşmışlardır. Benzer şekilde yatırım yapma, istihdam yaratma ve tüketici güven endeksleri de 2011 yılındaki gerilemelere karşın görece olumlu bölgede kalmaya devam etmektedirler.

59

Ifo Institute tarafından gerçekleştirilen güvensizlik endeksinin sonuçlarına göre, ekonomiye güven anlamında bu hızlı toparlanmada, Türkiye ekonomisinin kendi dinamikleri, özellikle de hükümetin ekonomi politikasına olan güven çok önemli bir rol oynamıştır. Çeşitli ülkelerde hükümet ekonomik politikasına yönelik güven eksikliğini ölçmek amacıyla üretilen endeksin sonuçlarına göre, 2008 ilk yarıyılında Türkiye'de hükümet politikalarına karşı güvensizlik endeksi 6.2 (olumsuz) puandan 2009 ilk altı ayda 4.8'e gerilemiştir. Krizin etkisiyle 2009 ilk altı ayda 5.3 puana yükselen güvensizlik endeksi, sonraki dönemlerde sürekli bir düşüş eğilimi göstermiştir. Almanya ve ABD verileri ile karşılaştırıldığında Türkiye endeksi, bu ülkelerde hükümet ekonomik politikalarına güvensizlik artarken, Türkiye'de güvenin arttığını ortaya koymaktadır. 2011 ilk yarıyılında 2.8 ile en düşük (olumlu) düzeye gelen endeks, ikinci yarıda 2.9'a yükselmiştir.

Bu veriler ışığında, tüketici ve yatırımcı güveninin Türkiye ekonomisinin en temel güçlerinden biri olduğunu, ve bu alanlardaki güvenin hükümet ekonomik politikasına duyulan güvenle yüksek derecede bağlantılı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

28

3. Sektörel Bilgiler

3.1 Petrol Piyasası

Petrol endüstrisi nin en büyük ürünleri benzin ve motorindir. Petrol aynı zamanda birçok kimyasal maddenin, plastiklerin, böcek ilaçlarının, suni gübrelerin ve eczacılık sektörünün hammaddesidir. Karayolu taşımacılığının iki temel yakıtı olan benzin ve motorin tüketimlerinin dünya üzerindeki dağılımı Tablo 3.1.1'de gösterilmektedir.

Bölgeler	Benzin		Motorin		Jet Yakıtı	
	Günlük Tüketim	Dünyada ki Pay	Günlük Tüketim	Dünyada ki Pay	Günlük Tüketim	Dünyadaki Pay
Kuzey Amerika	10.04	45%	4.05	17%	1.62	25%
ABD (50)	8.46	38%	3.45	15%	1.43	22%
Kanada	0.72	3%	0.22	1%	0.10	2%
Meksika	0.79	4%	0.33	1%	0.05	1%
OECD Avrupa	2.08	9%	4.49	19%	1.18	18%
Almanya	0.48	2%	0.75	3%	0.18	3%
İngiltere	0.33	1%	0.47	2%	0.31	5%
Fransa	0.16	1%	0.69	3%	0.14	2%
İtalya	0.22	1%	0.48	2%	0.08	1%
İspanya	0.11	0%	0.46	2%	0.1	2%
OECD Pasifik	1.55	7%	1.15	5%	0.84	13%
Japonya	0.97	4%	0.42	2%	0.5	8%
Kore	0.2	1%	0.28	1%	0.19	3%
Avustralya	0.32	1%	0.39	2%	0.13	2%
OECD Toplam	13.67	62%	9.69	41%	3.64	56%
OECD DIŞI						
Çin	1.66	7%	3.33	14%	0.41	6%
Hindistan	0.36	2%	1.37	6%	0.3	5%
OECD Dışı Toplam	8.54	38%	13.78	59%	2.92	44%
Dünya	22.21	100%	23.47	100%	6.56	100%

Tablo 3.1.1 Dünya Petrol Ürünleri Tüketimleri (milyon varil/gün)

Kaynak: "International Energy Agency Oil Market Report, 18 January 2012 Version"9, s.7, Kasım 2011 ayı verileri

Genel toplamda benzin ve motorin tüketim değerleri birbirine oldukça yakın olmakla birlikte, benzin ve motorin tüketim yoğunluklarına göre bölgelerin birbirlerinden ayrıştığı görülmektedir. Bu ayrıma göre Kuzey Amerika ve Japonya benzin-yoğun bölgeler, Avrupa ve Asya ise motorin-yoğun bölgeler olmaktadır. Ham petrolden üretilebilecek benzin ve motorin oranlarını belirleyen ana unsurun rafinerinin kurulumu aşamasındaki teknoloji olmasından dolayı, ürün taleplerindeki değişimler karşısında ham petrolden elde edilebilecek ürün dağılımı kısa vadede çok fazla değiştirilememektedir. Ancak, ham petrolün fiziksel özelliğinden dolayı rafinasyon sonucunda tamamının benzine veya tamamının motorine dönüştürülmesi mümkün olmadığından, motorin talebi yüksek bir bölgede motorin ihtiyacının karşılanması amacıyla kurulan bir rafineride istenirse bile belli oranda benzin üretilmek zorundadır. Bölgeler arasındaki bu ürün dengesizliği de benzin yoğun bölgeler ile motorin-yoğun bölgeler arasındaki karşılıklı ticaret ile dengelenmektedir. Bu sebeple, örneğin dizel motor teknolojisindeki yüksek verim sebebiyle bütün bölgelerin motorin tüketimine yönelmesi gibi bir durumda, benzindeki arz fazlasından dolayı benzin fiyatları motorine göre çok düşecek ve aradaki verimsizlik farkı fiyattaki düşüş ile kapanarak tüketim oranları yine kurulu rafinerilerin üretim dağılımına göre şekillenecektir.

Ancak, uzun vadede rafineri kurulumu, yakıt tercihleri ve araç motorlarındaki değişimlerin birbirini izlemesiyle uygun bileşim yakalanacaktır.

23

Mevcut durumda, benzin tüketiminin yoğun olduğu Kuzey Amerika ve Japonya'da tüketimin doygunluğa erişmiş olmasından dolayı benzin tüketiminin durağanlaşacağı, buna karşın gelişmekte olan ülkelerdeki araçların motorin ağırlıklı olmasından dolayı motorin talebinin artacağı öngörülmektedir. Böylelikle, motorin fiyatlarında artış ve benzin fiyatlarında düşüş beklenmekte ve buna bağlı olarak yeni kurulacak rafinerilerin motorin üretimine ağırlık vereceği düşünülmektedir. Arz-talep dengesi orta vadede kurulamadığı takdirde ise gelişmekte olan ülkelerde dizel otomobil tercihi, yerini benzinli otomobillere bırakacaktır.

Esasen dünya piyasalarında motorin fiyatları ile benzin fiyatları birbirine yakın seyretmekle birlikte, özellikle Avrupa Birliği ülkelerinde motorin vergilerinin benzine göre ortalama %24 düşük tutulması sayesinde hala dizel araçlar revaçtadır. Avrupa Birliği ülkelerinde petrol ürünlerinin vergilendirilmesinin CO2 emisyon oranlarına göre tekrar belirlenmesi halinde ibre tersine dönecek ve bu defa motorine uygulanan verginin benzine göre %32 fazla olması gerekecektir. Bu durum gerçekleştiğinde Avrupa Birliği ülkelerinde benzinli araçlara doğru bir kayma olacağı düşünülmektedir.

2011 yılında dünya petrol arzında yaşanan en büyük gelişme, Şubat ayında başlayan iç karışıklıklar sebebiyle Libya'nın günlük 1,6 milyon varil seviyesindeki petrol üretiminin (1,5 milyon varili ihraç edilmektedir) kesintiye uğramasıdır. Ancak, bu kesintinin Kuzey yarımkürede petrol ürünleri tüketiminin asgariye indiği kış aylarında gerçekleşmesi ve rafinerilerin yıllık bakımlarının bu aylarda yoğunlaşması sebebiyle ilk zamanlarda etkisi pek fazla hissedilmemiştir.

Bununla birlikte, üretim kesintisinin yaz aylarına doğru hala devam ediyor olması sebebiyle 23 Haziran 2011 tarihinde Uluslararası Enerji Ajansı (UEA) tarafından ulusal stoklardan piyasaya 60 milyon varil petrol arz etme kararı alınmış ve piyasa ihtiyaçları doğrultusunda bu miktarın artırılabilmesi belirtilmiştir. UEA ülkeleri içinde toplam tüketim payı %1'den daha fazla olan ve ulusal stok tutma yükümlüsü durumundaki 12 ülkenin katıldığı bu stok bırakma eylem planında ülkemiz de aktif olarak yer almıştır. Söz konusu plan dahilinde ülkemiz ulusal stoklarından 176 bin varil benzin ve 895 bin varil motorin olmak üzere toplam 1,071 milyon varil petrol piyasaya sunulmuştur. Yükümlülük stoğumuzun net ithalatımızın 90 günü olması ve eylem planı öncesinde Haziran ayı ulusal stoğumuzun net ithalatımızın 102 günlük kısmına denk geliyor olması sebebiyle ulusal stoklarımızda yaşanan bu azalmanın etkisi ihmal edilebilir düzeyde kalmıştır. Bununla birlikte, yaz aylarında gerçekleşen petrol tüketiminin beklenenin altında kalması, Suudi Arabistan'ın üretim seviyesini artırması ve Libya üretiminin artışa geçmesi sebepleriyle, 15 Eylül 2011 tarihinde UEA'nın stok bırakma planı sonlandırılmıştır. Nitekim, 2011 yılının ikinci ve üçüncü çeyreğinde durma noktasına gelen Libya üretimi, Kasım ayında 0,6 milyon varil/gün seviyesine ulaşmış ve yılı 0,8 milyon varil/gün düzeyinde kapatmıştır.

Bayilik Faaliyetleri

Akaryakıt ve ihrakiye alt başlığına sahip bayilik faaliyetlerine ilişkin lisans hareketleri aşağıda yer almaktadır.

Bayilik Lisansı İşlemleri (Adet)	İstasyonlu			İstasyonsuz		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Başvuru	1,414	1,437	1,420	73	182	67
Verilen lisans	1,383	1,386	1,396	69	180	61
Sona Eren/ İptal Edilen Lisans	1,007	1,192	1,935	246	1,351	697
Yıl Sonu İtibariyle Güncel Lisans	12,693	12,887	12,348	2,358	1,187	551

Rafinerici lisansı sahiplerinin 2011 yılının ilk 11 aylık dönemine göre 2012 yılının ilk 11 ayında toplam üretimi %5,6 oranında artmıştır.

2012 yılının ilk 11 aylık döneminde hampetrol ithalatı geçen yılın aynı dönemine göre %6 artmıştır. Aynı dönemde benzin ihracatı da %7 artış göstermiştir.

59

Mehmet Akfan Sokak No. 57 Koşuyolu 34718 - Kadıköy / İstanbul

Tel. : +90 216 340 72 55 - +90 216 340 72 57 - Fax: +90 216 340 72 56

www.bbdenetim.com - e-mail : info@bbdenetim.com

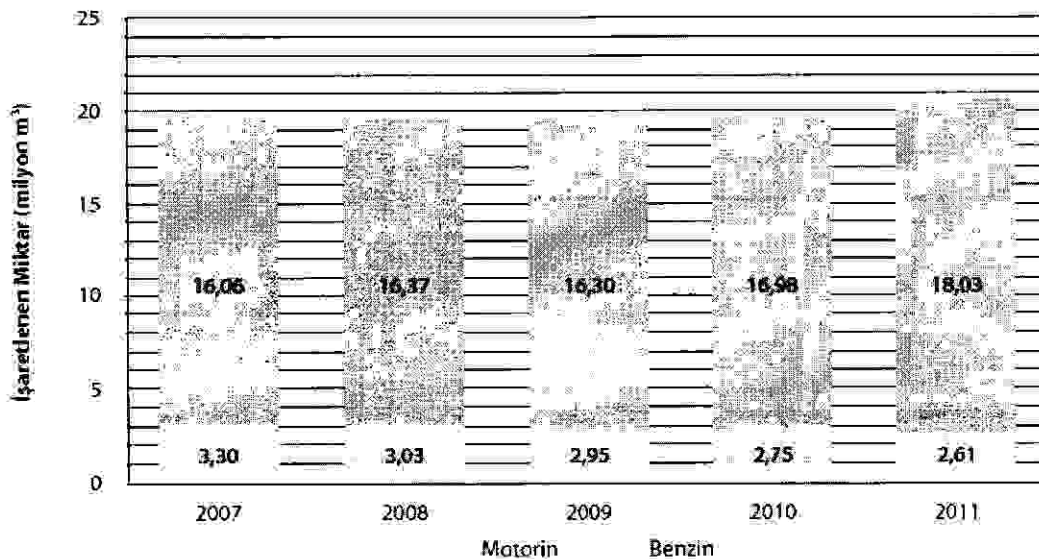
Associate Partner : HAZLEMS FENTON Chartered Accountants London-England

Ulusal Marker Uygulaması

Ülkemiz petrol piyasasında dolaşımda olan akaryakıtın, piyasaya yasal yollardan girip girmediğinin tespit edilerek, kaçak ve standart dışı ürün satışının önlenmesi amacıyla 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanununun 18 inci maddesi ile Petrol Piyasasında Ulusal Marker Uygulamasına İlişkin Yönetmelik uyarınca, ulusal marker uygulaması 01/01/2007 tarihinde başlamıştır.

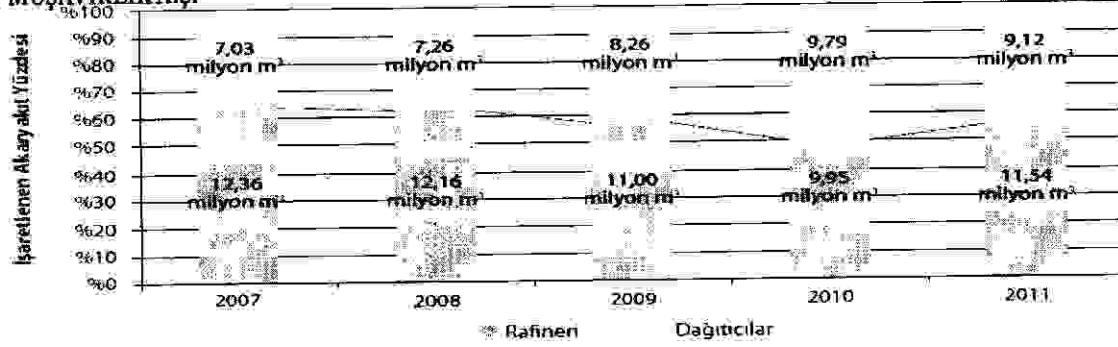
01/01/2007 tarihi itibarıyla benzin, motorin ve biodizel türlerine; yurt içi piyasaya giriş noktaları olan rafineri çıkışında, gümrük girişinde veya ilk defa ticari faaliyete konu edileceği diğer tesislerde olmak üzere rafinerici, dağıtıcı ve ihrakiye teslim lisansı sahipleri tarafından Kurumca belirlenen 8 ppm (0,008 Litre Marker/1000 Litre) oranında ulusal marker eklenmektedir.

Ulusal Marker ile İşaretlenen Akaryakıt Miktarları

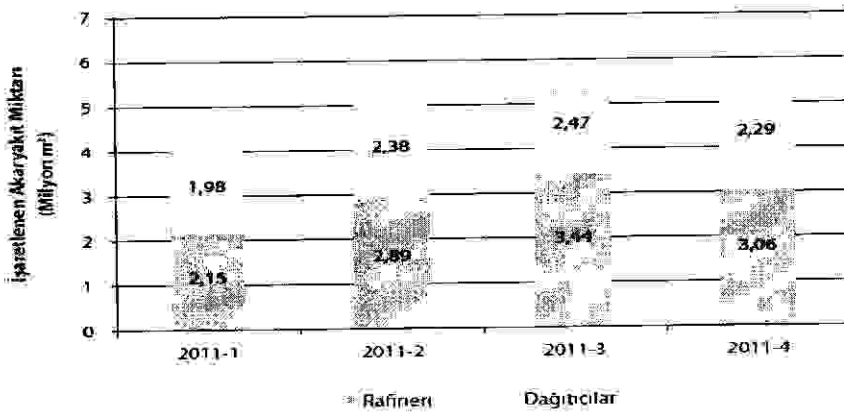
Aşağıda yıllar itibarıyla dağıtıcı ve rafinerici lisansı sahipleri tarafından işaretlenen toplam akaryakıt miktarları gösterilmektedir. Rafinerilerin işaretledikleri akaryakıt miktarı, ağırlıklı olarak kendi üretimleri ve ithalattan; dağıtıcıların işaretledikleri akaryakıt miktarı ise benzin ve motorin için ithalattan, etanol ve biodizel içinse üreticilerden teminden oluşmaktadır

29

Dağıtıcı ve Rafinericiler Tarafından İşaretlenen Akaryakıt Payları

2011 yılında çeyrek dönemler itibarıyla rafinerici ve dağıtıcı lisansı sahipleri tarafından ulusal marker ile işaretlenen akaryakıt miktarları aşağıdaki gibidir:

Dağıtıcı ve rafinericilerin 2011 Yılı Çeyrek Dönemlerde İşaretledikleri Akaryakıt Miktarları (metreküp)

Bayi Otomasyon Sistemi

Petrol Piyasası Kanununun 7 nci maddenin yedinci fıkrasında yer alan "Dağıtıcı lisansı sahipleri, Kurum tarafından belirlenen esaslara uygun olarak bayilerinde kaçak petrol satışının yapılmasını önleyen teknolojik yöntemleri de içeren bir denetim sistemi kurar ve uygular." hükmü gereğince, Petrol Piyasası Dairesi Başkanlığınca gerekli çalışmalar yapılmış ve 27/06/2007 tarihli ve 1240 sayılı Kurul Kararı 06/07/2007 tarihli ve 26574 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Kurul Kararının 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde bulunan "Akaryakıt istasyonlarında stok hareketleri ve akaryakıt alım satım işlemlerinin elektronik ortamda, günlük olarak izlenebilmesine yönelik bir istasyon otomasyon sistemi kurar. Merkez bağlantısı olan istasyon otomasyon sistemi ile bayilerindeki akaryakıt alım satım hareketlerini izler ve raporlar. Kayıt dışı ikmal ve satış tespit edilmesi halinde Kurumu derhal bilgilendirir." hükmü gereği otomasyon sistemleri kurma ve uygulama yükümlülüğü dağıtıcı lisansı sahiplerine verilmiştir.

01/07/2011 tarihinden itibaren söz konusu sistemler üzerinden alınan veriler günlük olarak EPDK tarafından izlenmekte olup, istasyon otomasyon sistemlerinin daha etkin bir şekilde işleyebilmesi için istasyon otomasyon sistemlerine ilişkin usul ve esaslar hazırlanarak Kurul gündemine sunulmuştur. 2012 yılı içerisinde istasyon otomasyon sistemlerinden alınan verilerin izlenmesi, değerlendirilmesi, raporlanması ve istasyon otomasyon sisteminin etkinliğinin artırılması için gerek yazılım gerekse izleme çalışmaları devam etmektedir. Bayi otomasyon sistemleri mevzuat gereğince günlük stok ve alım-satım hareketlerinin izlenmesine yönelik olarak

58

tank ve pompa ile seyyar ve sabit koy pompalarının otomasyonunu kapsamaktadır. Bayi otomasyon sistemi ile dağıtıcı lisansı sahiplerinin bayilerini etkin olarak izlemesi ve bu sayede yasadışı akaryakıt hareketlerinin önlenmesi, dağıtıcı lisansı sahiplerinin marka güvenliğinin artırılması, sektör ile Kurum arasında etkin veri alışverişinin sağlanması ve Kurumun anlık olarak bayiler üzerinden yapılan akaryakıt hareketlerini izleyebilmesi amaçlanmaktadır. Bayi otomasyon sistemi sayesinde dağıtıcı lisansı sahipleri bayilerindeki akaryakıtı ilişkin (alış-satış, stok, fiyat vb...) tüm hareketleri elektronik ortamda izleyip, kendi veritabanlarında verileri tutma olanağına sahip olacaktır. Dağıtıcı lisansı sahipleri kayıt dışı ikmal ve satış tespit etmesi durumunda Kurumu derhal bilgilendirecektir. Dağıtıcıların kayıt dışı ikmal ve satış tespit etmesi durumunda Kurumu bilgilendirme yükümlülüğü piyasa denetimlerinin etkinliğini arttıracak bir unsur olacaktır. Dağıtıcılar bu sistemler ile bayilerini denetlerken Kurumun da dağıtıcı lisansı sahiplerini izlemesinin sistemin verimliliğini artıracığı değerlendirilmektedir.

3.2 Ambalaj Sektörü

3.2.1 Sektörün Tanımı ve Sınıflandırılması

Ticarete konu olan tüm ürünler için iki temel sınıflandırma sistemi kullanılmaktadır. Detaylı veriler için Harmonize Mal Tanımı ve Kodlama Sistemi (The Harmonized Commodity Description and Coding Systems) kısaca Harmonize Sistem kullanılırken, toplulaştırılmış veriler için ise Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC Rev.4, Standart International Trade Classification) kullanılmaktadır.

3.2.2 Türkiye’de Üretim

Türkiye ambalaj sanayi hızlı gelişen bir sektördür. Son beş yılda ortalama % 6 oranında büyüyen ambalaj sanayi, 2009 yılındaki %5’lik küçülmenin ardından 2010 yılında %17,6’lık büyüme ile hızlı bir toparlanma sürecine girmiştir. Hızlı kentleşme, nüfus artışı, yaşam standartlarının yükselmesi, kadınların iş hayatına katılınındaki artış, tüketim alışkanlıklarındaki değişimler, alışveriş merkezlerinin yaygınlaşması ile perakende alışveriş eğiliminin artması, tüketim ürünlerine olan talep artışı ve ihracatın artması sektörün hızlı gelişmesindeki başlıca etkenlerdir.

Türkiye’de ambalaj malzemesi üreten yaklaşık 3000 firma mevcuttur. Bu firmaların büyük çoğunluğu orta ve küçük ölçekli firmalardır. 53 ambalaj üreticisi iş hacmi bakımından Türkiye’nin en büyük 1000 şirketi arasındadır. Ambalaj sektöründeki firmalar yoğun olarak İstanbul, İzmir, Bursa, Ankara, Konya, Kocaeli, Gaziantep, Adana, Kayseri ve Manisa’da faaliyet göstermektedir.

Sektörde faaliyet gösteren firmalar; plastik, kağıt-karton, metal, cam ve ahşap ambalaj olmak üzere beş ana grupta üretim yapmaktadırlar. Toplam ambalaj sanayi üretimi yıllık miktar olarak 5,5 milyon ton civarında olmuştur. Türkiye Ambalaj Sanayi 2011 yılında 12 milyar dolara yakın bir boyuta erişmiştir. Ambalaj sector büyüklüğünün 2012 sonunda 14-15 milyar doları bulacağı öngörülmektedir.

Türkiye’de Ambalaj Üretimi

Ürün Grubu	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Kâğıt Ambalaj	60.000	60.000	80.000	80.000	117.000	106.200
Karton Ambalaj	362.000	415.000	395.000	418.000	503.000	564.000
Oluklu Mukavva	1.318.000	1.370.000	1.387.000	1.389.000	1.564.000	1.702.500
Plastik Ambalaj	1.290.000	1.470.000	1.530.000	1.560.000	1.834.500	2.012.700
Metal Ambalaj	302.000	299.500	328.500	309.500	365.500	364.000
Cam Ambalaj	553.000	659.000	697.000	567.000	734.000	772.000
Ahşap Ambalaj	385.000	385.000	385.000	385.000	420.000	453.600
Toplam (ton)	4.270.000	4.658.500	4.802.500	4.708.500	5.538.000	5.975.000
Cirosal Gelişme (%)	17	11	2	-3	17	

Kaynak: ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği

Ambalaj tüketimine alt gruplar bazında baktığımızda; %39 kağıt, karton ve oluklu mukavva ambalajlar, % 33 plastik ambalajlar, %13 cam ambalajlar, %8 ahşap ambalajlar ve %7 metal ambalajlar oluşturmaktadır.

SA

Mehmet Akfan Sokak No. 57 Koşuyolu 34718 - Kadıköy / İstanbul

Tel. : +90 216 340 72 55 - +90 216 340 72 57 - Fax: +90 216 340 72 56

www.bddenetim.com - e-mail : info@bddenetim.com

Associate Partner : HAZLEMS FENTON Chartered Accountants London-England

Türkiye’de plastik ambalaj üretimi yaklaşık 1,8 milyon tonun üzerindedir. Türk PE ve PP dokuma torbalar ve çuvallar sektörü önemli üretim ve ihrac kapasitesine sahiptir. Kağıt, karton ve oluklu mukavva ürünleri, ambalaj sanayinin önemli sektörlerden biri haline gelmiştir ve ambalaj sanayindeki üretimin %39’u bu sektöre aittir. Kağıt, karton ve oluklu mukavva ürünleri sektörünün toplam üretimi 2,1 milyon tonun üzerindedir. Metal ambalajların üretim kapasitesi 600 bin tona ulaşmıştır. Üretimi ise 388 bin ton civarındadır ve ambalaj sanayi üretiminde %7’lik paya sahiptir.

Türkiye gelişmiş bir cam sanayine sahiptir. Cam sanayinde, Türkiye Şişe ve Cam Fab. A.Ş. iç pazara hakim durumdadır ve Türkiye’nin yıllık toplam cam üretiminin yaklaşık % 90’ını üretmekte ve dünyada bu sektördeki ilk 25 firma arasında 12. sırada bulunmaktadır. 26 şirketten oluşan bu grup her çeşit camı üretmektedir. Grup içinde yer alan Anadolu Cam, cam ambalaj üretmektedir. Türkiye toplam 2.2 milyon ton cam üretim kapasitesine sahiptir. Bu kapasitenin 750 bin tonu cam ambalaj ürünleri içindir. Anadolu Cam, cam ambalaj ihracı yanı sıra ambalaj üretim teknolojileri de ihrac etmektedir. Cam ambalaj, geri dönüşümün büyük önem kazandığı günümüzde, özellikle gıda sektöründe kullanılmaktadır.

Ahşap ambalaj; en çok tarımsal ürünlerin (yaş meyve, sebze vb.) ambalajlanmasında kullanılan ahşap kutu, kasa ve paletlerden oluşmaktadır. Toplam kapasite yıllık 600 bin ton civarındadır ve çeşitli ahşap ambalaj malzemeleri yıllık üretimi 440 bin tonu geçmiştir. Sektörde ISO ve yeni ISPM 15 standartlarında üretim yaygındır. Ayrıca Türk ambalaj sektörü kalitede dünya standartlarına ulaşmıştır. ISO 9000, ISO 14001 ve ISO 22000 alan firma sayısında önemli bir artış vardır. Sektörde araştırma ve geliştirme ve bu bağlamda yapılan ambalaj tasarımları dünya çapında rekabet edebilmek için büyük önem kazanmış durumdadır. Türk ambalaj üreticileri ulusal ve uluslararası çevre düzenlemeleri ile ilgili gelişmeleri yakından takip etmekte ve bu düzenlemelere uyum göstermektedirler.

3.2.3 Türkiye’nin Dış Ticareti

3.2.3.1 İhracat

Türk ambalaj sanayi ürünleri ihracatı 2011 yılında 3,1 milyar dolar olmuştur. Ayrıca büyük miktarda ambalaj, ihrac ürünü ambalajı olarak dolaylı yoldan ihrac edilmektedir. Ambalaj sanayi ihracatı son beş yılda yıllık ortalama % 14 oranında artmıştır. Küresel krizden dolayı pazarlarda meydana gelen daralma nedeniyle ambalaj ürünleri ihracatı 2009 yılında yaklaşık % 15 oranında azalmıştır. 2010 yılında ihracat yeniden ivme kazanarak % 22 oranında artmış, 2011 yılında ise artış % 24 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2011 yılında ambalaj sanayi ihracatında % 69’luk payı ile plastik ambalaj ürünleri ilk sırayı almaktadır. Plastik ambalaj ihracatı bir önceki yıla göre % 26 artarak 2011 yılında 2.142 milyon dolar olmuştur. İhrac edilen başlıca plastik ambalaj ürünleri; PP levhalar ve filmler, PE torbalar ve çantalar, PE veya PP şeritlerden örme torbalar ve çuvallardır. Türkiye 2010 © Türkiye Cumhuriyeti-Ekonomi Bakanlığı, 2012 4 yılında % 18,3’lük pay ile Çin’den sonra dünyanın en büyük FIBC (“Flexible Intermediate Bulk Containers” - “esnek orta boy dökme yük konteynerleri”) ihracatçısıdır. İhrac edilen diğer plastik ambalaj ürünleri; kapaklar, kaplar, damacaneler, şişeler ve benzeri eşyalardır. İhrac edilen diğer önemli ambalaj grubu ise % 18’lik ihracat payı ile kağıt ve karton ambalaj ürünleridir. 2011 yılında kağıt ve karton ambalajların ihracatı 567 milyon dolar olmuştur. İhrac edilen başlıca ürünler; kağıt ve kartonlar, oluklu mukavva, kutular, sandıklar ve diğer ambalajlama kaplarıdır.

Diğer önemli ambalaj grubu, toplam ambalaj sektöründeki % 9’luk ihracat payı ile metal ambalajdır. İhrac edilen başlıca ürünler; alüminyum fiçiler, diğer metal fiçiler, konserve kutularıdır (sert veya katlanabilir kutular dahil). 2011 yılında metal ambalaj ürünlerinin toplam ihracatı 281 milyon dolar olmuştur. Cam ve ahşap ambalaj ürünleri diğer önemli ihracat ürünleridir. Bu ürünler; damacaneler, şişeler, mataralar, kavanozlar, ampuller, ahşap kutu ve paletlerdir. 2011 yılında cam ambalaj ihracatı yaklaşık 31 milyon dolar, ahşap ambalaj ihracatı ise 37 milyon dolar olmuştur.

59

Türk ambalaj sanayi ürünleri 200 üzerinde ülkeye, AB ülkeleri başta olmak üzere Bağımsız Devletler Topluluğu, Doğu Avrupa ve Orta Doğu ülkelerine ihraç edilmektedir. Ülkeler bazında baktığımızda ise 2011 yılında Almanya, İngiltere, Irak, Fransa, İran, Hollanda, İtalya, İsrail, Rusya Federasyonu ve Romanya başlıca ihracat yaptığımız ülkelerdir. 2011 yılında ambalaj sanayi ihracatında Almanya'nın payı % 9, İngiltere'nin payı % 7, Irak'ın payı % 7, Fransa'nın payı % 6 ve İran'ın payı % 5 olmuştur.

Ambalajlar	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Plastik (*)	490	607	769	956	1.109	1.338	1.608	1.349	1.704	2.142
Ahşap	7	9	14	19	24	30	33	28	30	37
Kağıt ve Karton	140	165	204	235	255	352	427	385	471	567
Cam	25	23	24	18	17	22	48	36	32	31
Metal	40	57	82	107	148	192	227	202	221	281
Diğer	6	12	14	17	18	25	26	21	25	30
Toplam	708	873	1.108	1.353	1.569	1.960	2.368	2.020	2.483	3.088

Kaynak: TÜİK

(*) Polietilen veya polipropilen şeritlerden örme torbalar ve çuvallar dahil

98